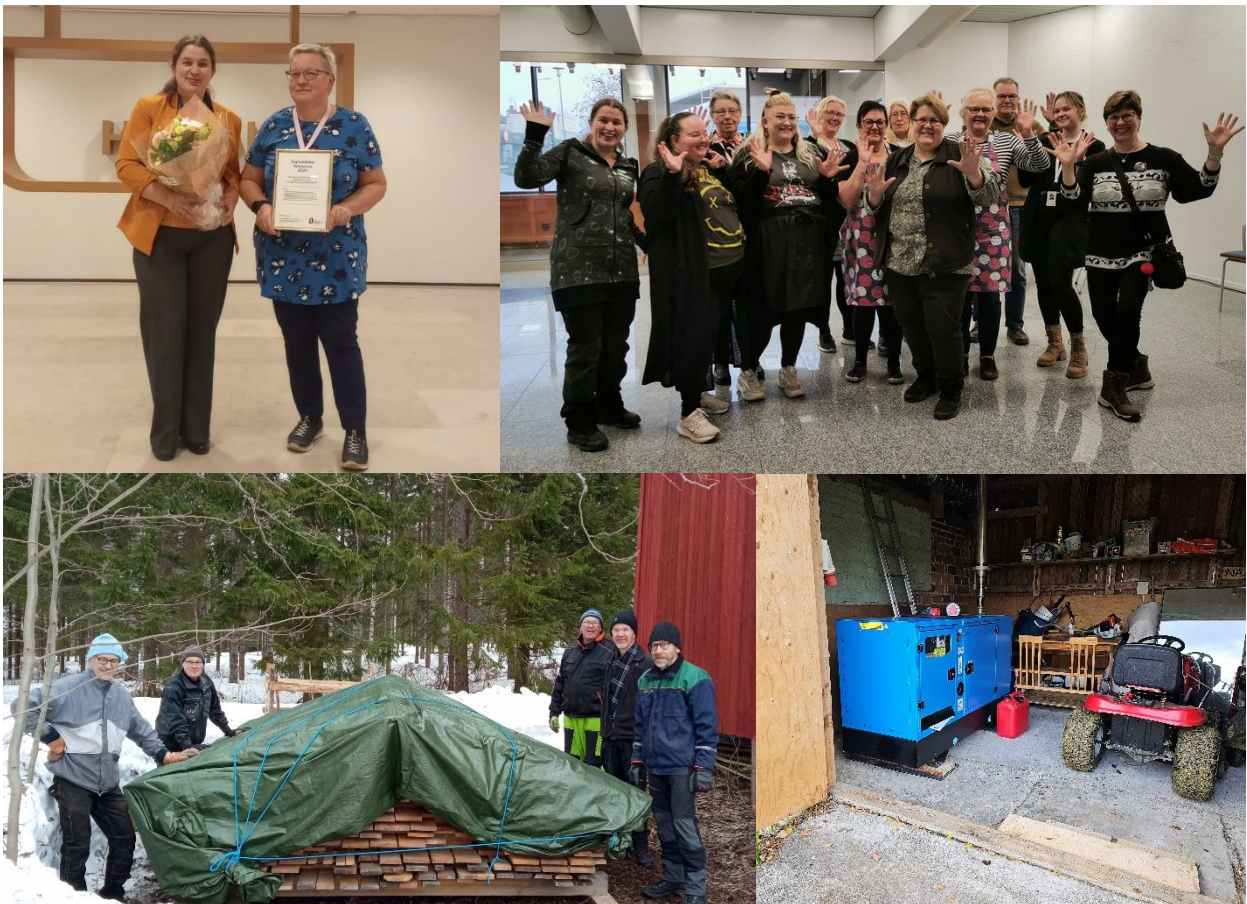

Mansikka

VUOSIRAPORTTI 2024 – Leader-rahoitus

Kehittämisyhdistys Mansikka ry:n hallitus

13.2.2025

Euroopan unionin
osarahoittama

Sisällys

Yhteenveto toiminnasta ja strategian tilanteesta	3
Strategian toteuttaminen.....	3
Strategian toteumatilanne ja rahoitetut hankkeet	3
Esimerkkejä hyvistä hankkeista	6
Muu toiminta.....	6
Leader-ryhmä alueensa kehittäjänä	8
Leader-ryhmän oma toiminta ja verkostot	8
Aktivointi-, viestintä-, koulutus- ja muut toimet strategian toteuttamiseksi.....	8
Laatutyö ja oman toiminnan kehittäminen	9
Yhteistyö ja verkostot.....	9
Leader-ryhmän merkitys ja lisäarvo alueensa kehittäjänä perustuen ryhmän omaan arvioon.....	10
Itsearviointia: mitkä ovat edellisen vuoden onnistumiset ja missä on parannettavaa?	10
Yhdistys ja sen resurssit.....	11
Toimintaympäristö ja tulevaisuus	12

Yhteenveto toiminnasta ja strategian tilanteesta

Vuosi 2024 näyttöytyy Mansikan toiminnassa erittäin ristiriitaisena. Toisaalta hankkeiden lukumäärä on suuri ja kysyntää on ollut paljon, mutta myöntövaltuuden sidontatilanne heikko. Aktivointitoimenpiteet ovat onnistuneet ja uusien hakijoiden määrä on lähes 70 %. Yksittäisen hankkeen kokoluokka on pienentynyt puoleen aikaisemmasta. Tämä kertoo yhteiskunnan tilanteesta, sekä yhdistys- että yritysmaailmassa ollaan tässä hetkellä varovaisia, vältetään riskejä ja halutaan toteuttaa vain pieniä kokonaisuuksia. Hankkeiden laatu on ollut hyvä ja odotettavissa olevat tulokset ilahduttavia. Kuitenkin tarvitaan jatkossa rohkeutta ja kunnianhimoisempia tavoitteita toimijoilta, jotta saadaan vielä parempia tuloksia ja tarjolla oleva rahoitus täysimääräisesti käytettyä alueen hyväksi.

Strategian toteuttaminen

Strategian toteumatilanne ja rahoitetut hankkeet

Vuosi 2024 oli ensimmäinen täysi toimintavuosi kaudella 2023–2027. Rahoituksen kysyntä oli vilkasta ja hankkeita oli lukumäärällisesti enemmän kuin aiempina vuosina, mutta hankkeiden keskimääräinen koko jäi pieneksi. Mansikan hallitus käsitteli vuoden 2024 loppuun mennessä 54 hanketta (2022/ 36 hanketta ja 2021/ 29), joista 41 sai myönteisen päätöksen ja 13 kielteisen. Mansikan rahoituskehys vuodelle 2024 oli 863 571 € (EU+valtio+kunta, sisältää vuodelta 2023 siirtyneen valtuuden noin 67 000 €), josta hallituksen päätöksillä sidottiin 417 100 €. Vuodelle 2025 siirtyi 446 470 € myöntövaltuutta. Vuosien 2023–2024 myöntövaltuuden sidonta on 62 %. Kun vuodelta 2024 sidottiin vain 48 %, 2023 sidonta oli 83 %.

Merkittävää vuonna 2024 oli hankkeiden pieni koko. Myönnettyjen rahoitusten hankekoko oli keskimäärin 10 100 € ja mediaani 5 700 €. 2023 vuoden hankkeilla rahoituksen keskiarvo oli 19 400 € ja mediaani 12 000 €. Lähes kolme neljästä hakijasta oli Mansikalle uusia: 69 %, 34 uutta hakijaa / 49 tuenhakijat yhteensä (54 hanketta).

Painopisteen 1. Elinvoimainen maaseutu osalta rahoitettiin 15 hanketta, joihin sidottiin yhteensä noin 264 000 € Leader-rahoitusta. Hankkeista 11 oli investointihankkeita ja 4 kehittämishankkeita. Hankkeista 7 rahoitettiin pienhankkeena (1 kehittämishanke ja 6 investointia). Kehittämishankkeissa teemat olivat nuorten kansainvälisyys, maaseutuasumisen edistäminen, kylien ikäihmisten virkistystoiminta ja taideresidenssitoiminnan kehittäminen. Investointihankkeista 8 oli yhteisten tilojen käytettävyyden parantamiseen liittyviä hankkeita, 1 luontopolku, 1 harrastustoiminnan välineet ja 1 talviuintisauna.

Painopisteessä 2. Vahvat ja kehittyvät yritysypärästöt rahoitettiin 19 yritystukea ja yksi elinkeinojen kehittämishanke, joihin myönnettiin yhteensä noin 170 000 € tukea.

Myönteisen päätöksen saaneista yritystuen hakijoista 4 oli nuoria yrittäjiä (alle 29 v). Uusia hakijoita yritystukien osalta oli 17 (yritystukien hakijoita yhteensä 19, myönteiset päätökset). Yritystuista 11 kohdistui aloittaville yrittäjille ja 8 toimiville toimintaansa laajentaville yrityksille. Yritystukien vauhdittamana odotetaan 21 työpaikan lisäystä, keskimäärin 8 100 € /syntyvä työpaikka. Yritystukien liikevaihtotavoite yhteensä on noin 3 M€, josta 2 M€ aloittavien yritysten liikevaihtotavoitteita ja 1 M€ toimivien liiketoimintaa laajentavien.

Yritystuista valtaosassa eli 15 hankkeessa on tavoitteena uuden tuotteen tai palvelun aloittaminen, bio- tai kiertotaloudentalouden toimialaa koskee kolme yritystukea ja luontomatkailua kaksi.

Vuonna 2023 Mansikassa ei käsitelty muita tukityyppejä kuin investointitukia. 2024 Yritystukien osalta investointitukien lisäksi käsiteltiin käynnistystukia, toimivan yrityksen kehittämistukia sekä omistajanvaihdostukia. Hankkeista 11 oli investointitukia, 3 päätoimisen yrittäjän käynnistystukea, 3 toimivan yrityksen kehittämistukea ja 2 omistajanvaihdostukea.

Painopisteessä 3. Uudistuva ja kestävä yhteiskunta rahoitettiin kuusi investointihanketta, joihin myönnettiin noin 33 000 € Leader-tukea. Hankkeissa hankittiin ilmalämpöpumppuja, kehitettiin vesihuoltoa, ympäristöhoitoa sekä opetusryytimaan hiilensidontaa ja kierrätystä.

Myönteisten päätösten jakautuminen strategian painopisteittäin

Painopiste	Tavoite	LKM 2024	%	LKM 2023-2027	%	€ 2024	%	€ 2023-2027	%
1	35 %	15	37 %	24	41 %	263 700	63 %	516 600	70 %
2	25 %	20	49 %	26	45 %	120 600	29 %	189 300	25 %
3	25 %	6	15 %	8	14 %	33 000	8 %	37 000	5 %
4	15 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
		41		58		417 300		742 900	

Vuonna 2024 rahoituksen myönnössä näkyi vuotta 2023 paremmin myös elinkeinojen kehittäminen. Yhteensä 20 yritystukeen myönnettiin rahoitus, joka oli hankemäärällisesti lähes puolet käsitellyistä hankkeista. Koska yritystuet ovat suhteessa pienempiä, niihin sidottiin 29 % myönnetystä rahoituksesta. Painopiste 3 lähti hyvin liikkeelle vuonna 2024 kuudella myönnetyllä tukihakemuksella, joihin sidottiin 37 000 €.

Yhdistysten hankkeiden kysyntä on tasaisen vilkasta ja 1 painopisteen rahoitus on kokonaistuen määrässä korkealla, 70 % myönnetystä tuesta. Yritystuen myöntö on ollut vuonna 2024 ilahduttavan vilkasta ja hankepäätöksistä 49 % on tehty yritystukiin tai elinkeinojen kehittämishankkeille. Rahoituksen jakautuminen on tasoittunut huomattavasti ja strategian tavoitteita on saavutettu tarkemmin kuin vuonna 2023. 2025 vuoden jälkeen hallituksen tulee tarkastella toteumaa ja miettiä onko tarpeen aktivoida tai rajoittaa joidenkin painopisteiden rahoitusta.

Mansikan strategiassa on kirjattu 4 kehittämisen teemakokonaisuutta, joita voidaan toteuttaa useamman painepisteen alla sekä muulla kuin Leader-rahoituksella. Teemakokonaisuudet ovat Nuoriso-Leader, Älykkäät, kylät, Ikä-Leader ja Kansainvälisyys.

Nuoriso-Leaderiä toteutetaan vaikuttajaryhmyöllä eli alueen kunnista valittujen nuorten porukka kokoontuu säännöllisesti miettimään nuoria koskevia asioita. Nuoriso-Leader- nuoret ovat yhteyslinkki kuntiin ja heillä on myös osaamista neuvoa esimerkiksi Nuoriso-Leader- rahoituksen hakemisessa. Nuoret käsittelevät ja antavat lausuntonsa hallitukselle nuoria koskevista tukihakemuksista sekä tekevät Nuoriso-Leader-tukihakemuksiin päätökset. Kaksi Nuoriso-Leader -vaikuttajaryhmän jäsentä osallistui ohjaajan kanssa valtakunnallisille Nuoriso-Leader -päiville Anjalassa.

2024 Mansikka haki ja sai rahoituksen Start-Up Nuori! – nuoret yrittäjät maaseudulla -hankkeelle. Hankkeella kehitetään toimintamallia nuorten yrittäjyysvalmennukselle maaseudulla.

WorldWideVanhamäki -hankkeelle kehitetään nuorten vapaa-ajan kansainvälistymismahdollisuuksia. Hanke toteuttaa Nuoriso-Leader sekä Kansainvälisyys -teemakokonaisuuksia.

Hallitus myönsi rahoituksen yhdelle Älykäs kylä -hankkeelle. Tervon maa- ja kotitalousseuran Valonkantaja -hankkeessa kehitetään Kyläagentti -toimintamallia, Tervon, Suonenjoen ja Vesannon kylissä. Suonenjoen kylien ystäväpiirihanke on paitsi Älykäs kylä -hanke, niin myös Ikä-Leaderiä toteuttava hanke, jossa kannustetaan kylien asukkaita matalan kynnyksen osallisuustoimintaan. Ikä-Leaderiä niin ikään toteuttaa Mansikan Henkkarit kaikille -hanke, jossa aktivoidaan henkilöllisyystodistuksen hankintaan.

Strategian toteuttamisen rahoituksen jakautuminen painopisteittäin, sisältää myös ulkopuolisen rahoituksen

Painopiste	Tavoite	LKM 2024	%	LKM 2023-2027	%	€ 2024	%	€ 2023-2027	%
1	35 %	15	39 %	24	40 %	263 700	48 %	516 600	59 %
2	25 %	21	55 %	27	45 %	220 100	40 %	289 300	33 %
3	25 %	1	3 %	8	13 %	33 000	6 %	37 000	4 %
4	15 %	1	3 %	1	2 %	33 200	6 %	33 200	4 %
		38		60		550 000		876 100	

Vuonna 2024 saatiin myönteiset päätökset kahdelle kehittämishankkeelle

- Henkkarit kaikille 2024, Pohjois-Savon hyvinvointialue 33 200,00 € (PP 4)
- Start-Up Nuori! – nuoret yrittäjät maaseudulla, JTF/ESR ja Pohjois-Savon kehittämisrahasto 99 555,00 € (PP 2)

Strategian määrälliset tuotostavoitteet

	Yksikkö	Tavoite	2023	2024
Uudet työpaikat	kpl	30	5	21
- joista nuoret alle 35v	kpl	6	1	4
Uudet yritykset	kpl	38	2	11
Uudet palvelut/ innovaatiot	kpl	38	5	13
Talkootyön määrä	h	9300	2487	1890
Uudet tai uudistetut vapaa-ajanpalvelut	kpl	38	11	13
Kansainväliset kumppanuudet	kpl	4	1	1
Älykkäät kylät -hankkeiden määrä	kpl	4	2	2
Biotalous ja kiertotalouden ratkaisut	kpl	15	2	3
Ympäristökestävyys ja ilmastonmuutoksen hillitseminen - toimenpiteiden määrä	kpl	15	1	6
Maatalous- ja biotalousalan yritysten määrä	kpl	35	3	3

Esimerkkejä hyvistä hankkeista

Kontti- ja terassi-investointi, Mika Rukola oy (2–4 vuotta aiemmin rahoitettu hanke, jonka vaikutukset ovat edelleen nähtävissä)

Iisveden rantapaviljonki on perinteikäs virkistys- ja matkailukohde Suonenjoella Iisveden rannalla. Yritykselle myönnettiin investointitukea vuonna 2022 konttiravintolan ja terassin hankintaan, joilla yritys nosti merkittävästi ruokapalveluiden laatua. Hankkeen merkitys on ollut suuri yrityksen kävijämäärissä ja liikevaihdon kehittämisessä.

Taideniityn taiteilijaresidenssiohjelman kehittäminen (Vuoden aikana rahoitettu innovatiivinen hanke)

Hankkeessa selvitetään, kehitetään ja pilotoidaan taideresidenssitoimintaa, jolla elävöitetään paikallisten asukkaiden saavuttamaa taidetoimintaa. Residenssijaksot toteutetaan tiiviinä muutaman kuukauden jaksoina ja kohderyhmäksi tavoitellaan sekä kotimaisia että maan rajojen ulkopuolelta tulevia taiteilijoita.

Itkonsaaren luontopolku ja vierasvenesataman kehittäminen (Vuoden aikana rahoitettu paikallisten yhteisöjen toimintaa ja viihtyvyyttä edistävä hanke)

Itkonsaaren luonnonsuojelualue sijaitsee Kangaslammilla lähellä vierasvenesatamaa. Itkonsaaren merkitään luontopolku ja tehdään vierasvenesataman alueelle polun opastus- ja palvelupiste, joka hyödyttää myös vierasvenesataman kävijöitä.

InstWeld oy (Vuoden aikana rahoitettu alueen yrittäjyyttä vahvistanut hanke)

Uusi aloittava yritys tuottaa teollisuuden kunnossapidon ja investointien projektien palveluita suurille teollisuusyrityksille Suomessa ja ulkomailla. Yritys tähtää kansainväliseen liiketoimintaan ja tavoitteena on palkata kahden vuoden sisällä neljä työntekijää.

Rautalammin Ryytimaa – Yhdessä ympäristön puolesta (Vuoden aikana rahoitettu ympäristö- ja ilmastohanke)

Peuran museosäätöön, Rautalammin Marttojen ja Puutarhakerhon yhteisessä hankkeessa kehitetään esimerkkipuutarhapalstan kiertotaloutta, ravinteiden talteenottoa, hiilensidontaa ja luonnon monimuotoisuutta.

Muu toiminta

Start-Up Nuori! -nuoret yrittäjät maaseudulla hanke tukee nuoria (15–29 v.) yrittäjyyteen alueellisesti. Hankkeessa luodaan nuorten yrittäjien ja yrittäjyydestä kiinnostuneiden verkosto sekä tarjotaan tukea ja tietoa yrittäjyyteen. Lisäksi kannustetaan nuoria yrittäjyyuskokeiluihin työpajojen ja tapahtumien avulla. Hankkeen toteutusaika on 1.4.2024 – 30.9.2025 ja sen toiminta-alue on Varkaus, Leppävirta, Suonenjoki, Rautalampi, Vesanto, Tervo, Keitele ja Pielavesi. <https://mansikkary.fi/lue-hankkeista/start-up-nuori-nuoret-yrittajat-maaseudulla/>

Tavoitteena on nuorten verkostoituminen, yrittäjyyuskokeilut ja nuorten yrittäjien näkyvyys. OSPA-hankkeessa pilotoitu Henkkarit kaikille -kampanja sai jatkorahoituksen Pohjois-Savon hyvinvointialueelta. Hanke aloitettiin 1.8.2023 ja jatkuu 31.12.2025 saakka. Kampanjassa autetaan henkilöllisyystodistuksen hankkimisessa heitä, joilla sitä ei ole. Näin varmistetaan vahvaa tunnistautumista edellyttävien

digipalvelujen käyttäminen itsenäisesti tai tuetusti ja parannetaan digitaalisten palvelujen saavutettavuutta. Hankkeesta lisää <https://mansikkary.fi/lue-hankkeista/osallisuudella-uusia-palveluratkaisuja-ja-hyvinvointia-pohjois-savoon/henkkarit-kaikille/>

Vaikuttavaa viestintää Pohjois-Savossa oli Pohjois-Savon Leader-ryhmien yhteinen vaikuttavuusviestinnän kehittämishanke. Hankkeessa kerättiin vaikuttavuustietoa ja viestittiin siitä eri kanavia hyödyntäen. Hankkeessa toteutettiin myös opintomatka ja vaikuttavuusviestintäkoulutusta Leader-ryhmille. Hanke päättyi 30.6.2024.

Leader-ryhmän omia rahoitusvälineitä Mansikka-Hilloa ja Nuoriso-Leaderiä käsiteltiin rajoitetusti vuonna 2024. Mansikka-Hilloa oli jaettavissa vain Suonenjoella kaupungin erillismäärärahalta. Tukipäätöksiä tehtiin viisi kappaletta. Nuoriso-Leader-rahaa oli jäljellä vielä ja Nuoriso-Leader -vaikuttajaryhmä teki myönteiset päätökset kahdelle hankkeelle, joista toinen oli nuoren yrittäjän hanke.

Nuoriso-Leader-vaikuttajaryhmä kokoontui vuoden aikana neljä kertaa. Kevätpuolen viimeisessä kokouksessa annettiin todistukset vaikuttajaryhmäläisille ja aloitettiin jäsenhaku niistä kunnista, joista jäsenet jäivät tässä vaiheessa pois toiminnasta. Uuden vaikuttajaryhmän kanssa aloitettiin syksyllä 2024.

Mansikka tekee tiivistä alueiden välistä yhteistyötä sekä Pohjois-Savon Leader-ryhmien kesken, että muiden rajanaapureidensa kanssa. Toiminnanjohtajat tapaavat toimariteamseissä noin kerran kuukaudessa. Kainuun Elävä Kainuu Leaderin kanssa kokoonnuttiin vuonna 2024 kolme kertaa Teamsissä aiheena vaikuttavuusarviointi ja vertaistuki prosesseissa. Lisäksi yhteistyötä tehdään eteläsuomalaisen Leader Silmun kanssa, joka on Mansikan vertaisauditointikumppani. Mansikan henkilöstö kävi kesäkuussa vastavierailulla tutustumassa Silmun alueen maaseutuun ja kehittämistoimintaan. Kahden päivän ajan tutustuttiin monipuolisesti rahoitettuihin kohteisiin ja toimijoihin sekä vaihdettiin tietoa ja ajatuksia toiminnasta sekä kehittämisteemoista. Oli vällan avartavaa nähdä tutustua Etelä-Suomen toimintaan. Näin harvaan asutun Itä-Suomen näkökulmasta moni asia vaikuttaisi olevan paremmin etelässä, jossa asukasluvut ovat hieman toisella tasolla. Silti monet haasteet ovat samoja. Erityisesti Porvoon saariston haasteet kausiasumisessa ja kuinka maaseutukulttuuri uhkaa jäädä vapaa-ajan asumisen jalkoihin olivat pysäyttäviä havaintoja. Alueella on hankala löytää enää palvelutuottajia, koska vakituista väestöä ei enää ole ja kysyntä on erittäin kausiluonteista.

Mansikka osallistuu associated partnerina kansainväliseen Horizon-rahoitteiseen MERSE-hankkeeseen. Hanke kehittää yhteiskunnallisen yrittäjyyden toimintamalleja yhteistyössä Suomen, Ruotsin, Norjan, Islannin, Irlannin ja Skotlannin kanssa. Hankkeen kumppani Suomessa on Ruralia-instituutti. Mansikka osallistui hankkeen tapaamiseen ja työpajaan marraskuussa Irlannissa. Erityisen mielenkiintoista on tutustua eri yhteiskuntien toimintaan. Esimerkiksi Irlannissa huomattiin, että osuuskuntamuotoisesti saatetaan toteuttaa sellaisia toimenpiteitä, joita meillä Suomessa tehdään selkeästi yhdistysvetoisena, esimerkiksi leikkipuistoja tai harrastustoimintaa. Suomi ja erityisesti Suomen maaseutu voisi tulevaisuudessa ottaa oppia esimerkiksi hoivapalveluiden järjestämisestä osuuskuntamuotoisesti ja paikallislähtöisesti.

Leader-ryhmä alueensa kehittäjänä

Leader-ryhmän oma toiminta ja verkostot

Aktivointi-, viestintä-, koulutus- ja muut toimet strategian toteuttamiseksi

Mansikka ry on toteuttanut aktivointi- ja koulutustilaisuuksia strategian toteuttamiseksi yhteensä 15 tilaisuutta. Näistä 5 on käsitellyt yritystukia, 9 hanketukia ja 1 molempia. Mansikan alueella on erittäin hyvin toimiva yritysneuvonta, jota ylläpitävät alueen elinkeinoyhtiöt. Lisäksi alueella toimii useita elinkeinon kehittämishankkeita, jotka myös tapaavat paljon yrityksiä toiminnassaan. Yritysneuvojat ovat Mansikalle tärkeä yhteistyöryhmä, jonka kanssa vaihdetaan tietoa molempiin suuntiin. Vuoden 2024 aikana neljässä yritysneuvojen työpajassa käytiin läpi uuden ohjelmakauden tukivälineitä, erilaisten tukimuotojen valmistelua ja mitä pitäisi erityisesti huomioida esimerkiksi hankesuunnitelmien tai tukihakemuksen liitteiden osalta. Kaksi tilaisuutta käsitelti erityisesti nuorten yrittäjyyttä ja Nuorisoleaderiä.

Yritysrahoitusinfoja pidettiin 5 tilaisuutta. Näiden tilaisuuksien osallistujamäärä on usein aika vaatimaton eikä sisällä merkittävästi Leader-tukien kohderyhmää. Edelleen määrin näyttää siltä, että yritysrahoitusinfot eivät kiinnosta juuri sitä potentiaalista kehittyvien yritysten joukkoa, joille pitäisi saada enemmän tietoa rahoitusvälineiden mahdollisuuksista. Leader-ryhmällä on hyvin rajalliset mahdollisuudet olla suoraan yhteydessä suureen joukkoon alueen yrityksiä, joten tässä yritysneuvojat ovat tärkeä yhteistyökumppani.

Hanketukien osalta neuvonnan tarve on hyvin erilainen kuin yritystukien osalta. Uusia yhdistyksiä ei juurikaan synny, kehitys on pikemminkin päinvastainen ja yhdistyksiä lopetetaan paljon enemmän kuin perustetaan. Yhdistysten toiminnassa on myös mukana suhteessa paljon enemmän henkilöitä kuin yrityksissä, joten tiedon saavuttamiselle on paljon paremmat mahdollisuudet. Vuonna 2024 kohdistettiin aktivointia erityisesti Varkaus-Leppävirta alueella ja kokeiltiin uudenlaista aktivointityöpajakonseptia. Kokeilu oli erittäin onnistunut. Kolmeen eri kohderyhmälle suunnattuihin työpajoihin osallistui 30 eri yhdistystä, joista Mansikalle ”uusien” yhdistyksiä oli 20 (eivät ole aikaisemmin olleet mukana rahoitusinfoissa tai asiakkaana). Palautteessa kysyttiin ”Saitko uusia ideoita, joilla pääset lähemmäs unelmaasi yhdistyksen toiminnasta?”, 96 % osallistujista vastasi, että sai paljon tai jonkin verran uusia ideoita (yli 30 % vastasi ”paljon”).

Pohjois-Savon Leader-ryhmät tapasivat Pohjois-Savon maakuntahallituksen syyskuussa. Tilaisuudessa kerrottiin Leader-toiminnan ja -rahoituksen vaikuttavuudesta ja rahoituksen painopisteistä ohjelmakaudella 2023–2027. Lisäksi nostettiin esille maakunnan edunvalvonnan asioita, kuten puhelin- ja verkkoyhteyksien huononeminen. Sattumalta kokoonnuimme Leppävirran Kotalahdessa, joka on kylä noin 3 km maakunnan valtatieltä 5-tieltä. Emme ennakoon tienneet, että sielläkin ovat yhteydet niin huonoja, että jos ei olisi otettu esitystä koneelle, niin verkon yli sitä ei olisi saatu esitettyä. Myöhemmin kuulumme, että meitä oli yritetty tavoittaa, mutta puhelimiin ei saanut yhteyttä.

Mansikka oli mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa Maaseutuverkostoyksikön kanssa valtakunnallista Älykäs kylä -hankkeiden tapaamista. Tapaaminen toteutui marraskuussa ja siihen osallistui lähes 60 Älykäs kylä -hankkeiden edustajaa ympäri Suomen. Tilaisuus oli erittäin onnistunut ja tietoa sekä yhteystietoja vaihdettiin aktiivisesti osallistujien kesken.

Viestintä on merkittävä osa strategian toteuttamista. Pohjois-Savon Leader-ryhmien yhteinen tiedottaja päätti työnsä maaliskuussa 2024, jonka jälkeen viestintä on ollut ryhmien itsensä toteuttamaa. Suunnittelu-

ja koordinointiapua saadaan alueviestijältä ja resurssiensa puitteissa hän on mukana myös toteutuksessa. Mansikan viestintä koostuu jatkossa uutiskirjeestä, some-kanavien päivityksestä ja nettisivuista. Mansikka julkaisi 2024 8 uutiskirjettä ja lukuisia somepäivityksiä, joilla aktivoitiin ottamaan yhteyttä Mansikkaan hyvien hankeideoiden neuvontaa varten. Tiedottajan puuttuminen näkyi jo 2024 julkaistujen juttujen määrässä, joka oli 25 ja edellisenä vuonna 82.

Mansikka ry:n rooli alueella on paitsi Leader-rahoituksen hallinnoija, niin myös merkittävässä määrin aluekehittäjä. Mansikka toimii tarvittaessa kehittäjän roolissa ja hakee aktiivisesti rahoitusta alueelle myös muista rahoituskanavista. Kehittämisen suunnittelua tehdään mm. matkailun, osallisuuden kehittämisen ja biotalouden osalta osallistamalla työ- ja suunnitteluryhmiin, näistä erityisesti biotalouden innovaatioryhmä on ollut merkittävä ideahautomio. Lisäksi Mansikka on mukana useiden hankkeiden ohjausryhmytyössä (sekä Leader-hankkeita että esimerkiksi maaseuturahaston ja rakennerrahaston hankkeita) tuoden esille harvaan asutun maaseudun tarpeita ja tilannekuva.

Laatutyö ja oman toiminnan kehittäminen

Leader-työ on tietotyötä ja verkostotyötä. Työn merkittävin resurssi ovat ihmiset. Mansikka panostaa työhyvinvointiin esimerkiksi vuosittaisella tyhy-rahalla ja -päivillä. Vuonna 2024 toteutettiin mm. työhyvinvointipäivät, joissa virkistäydyttiin ja askarreltiin unelmakarttoja. Mansikalla on ollut käytössä joustotyömalli vuodesta 2020 ja henkilöstön päätöksellä joustotyötä jatkettiin myös 2024.

Sidosryhmien kanssa käytävä vuoropuhelu on merkittävä laatutekijä ja tulosten avulla voidaan kehittää omaa toimintaa edelleen. Tavoitteena on ylläpitää vapaan keskustelun yhteyttä, jolloin esille nousee aktivoinnissa ja neuvonnassa huomioitavia seikkoja. Tästä voi pitää esimerkkinä yritysneuvojen työpajoja, joissa on pohdittu yritysten tarpeita ja miten toimintaa pitäisi kehittää vastaamaan paremmin noihin tarpeisiin. Toimijoiden, niin yhdistysten kuin yritystenkin, tavoittaminen on haaste. Tietoa on saatavilla ja myös henkilöitä, joihin ottaa yhteyttä, mutta miten saattaa nämä asiat toimijoiden tietoisuuteen oikea-aikaisesti. Rahoitusinfojen aika alkaa olla ohitse. Tarvitaan puhuttelevampaa viestintää ja konkreettisempaa hyödyn kuvausta toimijoille.

Toiset Leader-ryhmät ovat tärkeä vertaistuki, tiedonvälittäjä ja apu toiminnan kehittämisessä. Pohjois-Savon Leader-ryhmät tekevät tiivistä yhteistyötä ja myös Pohjois-Savon ELY-keskus kuuluu verkostoon. Toiminnanjohtajat tapaavat "toimariteamseissa" noin kerran kuukaudessa. Lisäksi Mansikka tekee yhteistyötä Leader Silmun kanssa, joka on alun perin valittu Mansikan vertaisauditointikumppaniksi. Vertaisauditointi ei ole enää rakenteellisesti ohjattua (annetut teemat), mutta keskusteluja on jatkettu vapaamuotoisemmin ajankohtaisten asioiden osalta. Elävä Kainuu Leaderin kanssa on kokoonnuttu vuonna 2024 kolme kertaa Teamsissä keskustelemaan esimerkiksi hallitustyöstä ja vaikuttavuustiedon keräämisestä. Lisäksi 2023 aloitettu Savo-Kainuun puheenjohtajien verkostosta kokoontui kahdesti. Ryhmällä on myös WhatsApp -ryhmä puheenjohtajien keskinäisen tiedonvaihdon ja vertaistuen merkeissä.

Mansikalla on vuonna 2011 kehitetty ja käyttöön otettu toiminnanohjauskäsikirja JOHTO, joka sisältää myös laatukäsikirjan osia. Hankeneuvoja on koonnut lisäksi perehdytyskäsikirjan uusille työntekijöille. Vuonna 2023 on aloitettu erillisen laatukäsikirjan valmistelu "Mistä tiedämme, että teemme laadukasta työtä", jonka on tarkoitus valmistua keväällä 2025.

Yhteistyö ja verkostot

Mansikka ry tekee maaseudun kehittämistyötä tiiviisti yhteistyössä ELY-keskuksen, Pohjois-Savon liiton, Kehittämisyhdistys Kalakukon, Ylä-Savon Veturin ja Pohjois-Savon Kylät ry:n kanssa. Lisäksi Mansikalla on

vertaisauditointikumppani Leader SILMU, jonka kanssa tehdään yhteistyötä. Paikallisesti tärkeimmän yhteistyöverkoston muodostavat Kehitysyhtiöt SavoGrow ja Navitas Kehitys, uusyrityskeskus Wäläcky sekä jäsenkunnat. Lisäksi kehittämisen verkostoon kuuluvat MTK Pohjois-Savo, Sydän-Savon maaseutupalvelut, Metsäkeskus, ProAgria sekä Savon Koulutuskuntayhtymä. Olemme mukana myös YritysSuomi ohjausryhmässä ja Itä-Suomen kalatalousryhmässä. Myös Leppävirran kyläneuvoston kanssa teemme yhteistyötä etenkin tiedonvälityksen osalta. Oman kehityksen ulkopuolelta rahoituksen saaneet Mansikan hallinnoimat hankkeet tekevät lisäksi yhteistyötä useiden yliopistojen (UEF, Spatia, Ruralia, Vaasa, Aalto) sekä valtakunnallisten kumppaneiden (mm. Kuntaliitto, MANE, Sitra, MSL, MUA ry) kanssa. Laajat verkostot on kuvattu analysoitu aiemmin strategiatyön dynaaminen verkostanalyysi -osiossa.

Leader-ryhmän merkitys ja lisäarvo alueensa kehittäjänä perustuen ryhmän omaan arvioon

Leader-ryhmä toimii tehokkaana aluekehittäjä ja tarjoaa paikallisille yhteisöille ja toimijoille mahdollisuuksia edistää maaseutualueiden elinvoimaisuutta. Leader-tukee erityisesti mikroyrityksiä ja aloittavia yrityksiä. Juuri niitä yrityksiä, joilla ei ole vielä mahdollisuuksia hakea muita tukivälineitä. Yritykset luovat alueelle työpaikkoja ja elinvoimaa. Leaderillä tuetaan merkittävässä määrin maaseudun asukkaiden vapaa-ajan ja harrastustoiminnan kehittämistä. Hankkeilla edistetään kulttuuriperinnön säilyttämistä, vahvistetaan alueiden identiteettiä ja paikalliskulttuuria. Yhdistysten toiminnalla vahvistetaan yhteisöllisyyttä ja alueen sosiaalista pääomaa.

Leader vahvistaa nuorille osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä mahdollisuuksia osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Nuorten yrittäjien tukeminen kannustaa kokeilemaan omia ideoita tai osaamistaan liiketoiminnan muodossa.

Leader-toimintamalli perustuu verkostoille päätöksenteosta ideoiden toteutukseen. Leader-toiminnan verkostot kattavat paikallisia, alueellisia, valtakunnallisia ja kansainvälisiä toimijoita. Päätöksenteossa hyödynnetään hallituksen monipuolista osaamista ja paikallistuntemusta.

Leader-ryhmä ja -toiminta haastavat toimijat kokeilemaan uudenlaisia ratkaisuja ja etsimään uudenlaisia toimintatapoja. Maaseutualueiden elinvoimaisuus perustuu uusiin ideoihin ja innovatiivisuuteen. Leader-ryhmä kannustaa ideoimaan ja kokeilemaan rohkeasti uudenlaisia toimintatapoja edistää hyvää elämää maaseudulla.

Itsearviointia: mitkä ovat edellisen vuoden onnistumiset ja missä on parannettavaa?

Hallitus totesi vuoden 2024 arviointikeskustelussaan, että vuosi oli vilkas tukihakemusten määrässä, mutta kuten muutenkin on todettu, rahoitusta olisi ollut käytettävissä vielä moniin hankkeisiin.

Hallitustyöskentely on ollut aktiivista ja keskustelevaa ja jäsenten osallistuminen kokouksiin on erittäin hyvällä tasolla. Hallituksen monipuolinen osaaminen sekä paikallistuntemus ovat korkealla tasolla ja niistä on paljon hyötyä hakemusten käsittelyssä ja päätöksenteossa. Vaikka rahoitusta on hyvin saatavana niin erityisesti yrityspuolella toimintaa leimaa epävarmuus ja varovaisuus yleisen taloudellisen tilanteen haasteiden takia. Jokainen hallituksen jäsen voisi jakaa entistä määrätietoisemmin omista verkostoissaan tietoa Mansikan eri rahoitusvaihtoehdoista yrityksille ja muille toimijoille.

Uudenlainen yleishyödyllisten toimijoiden aktivointi työpajamallilla oli erittäin onnistunut ja palaute erinomaista. Tällainen sisältö vastaa perinteisiä rahoitusinfoja paremmin nykyaikaan ja toimijoiden tarpeisiin olla vuorovaikutuksessa ja ideoita yhdessä.

Mansikan taloudellinen tilanne on hyvä. Mahdollisuus tukea alueen yrittäjiä ja yhteisöjä kohti parempaa luo positiivista virettä, vaikka yleinen talouden tilanne on haastava juuri nyt.

Erytinen onnistuminen on ollut Mansikan toteuttama Henkkarit kaikille -kampanja, joka aloitettiin Osallisuudella uusia palveluratkaisuja -hankkeen sosiaalisena innovaationa. Kampanja on saanut jatkorahoituksen Pohjois-Savon hyvinvointialueelta ja sen avulla on saatu henkilöllisyystodistus jo yli 1700 maaseudun asukkaalle. Henkilöllisyystodistus mahdollistaa esimerkiksi pankkiasioinnin ja jatkossa mahdollisuuden myös vahvaan tunnistautumiseen pankkitunnuksilla ja pääsyn digitalisiin palveluihin. Erytisen merkittävä oli, että Henkkarit kaikille -kampanja palkittiin valtakunnallisella vuoden 2024 Digitukiteko -palkinnolla. Kampanja sai kehuja erityisesti konkreettisuudestaan ja innovatiivisuudestaan.

Nuorten yrittäjyyden tukemiseen saatiin merkittävä panostus, kun Start-Up Nuori! -hanke sai rahoituksen. Nuorten yrittäjyys on Mansikalle, sidosryhmille ja koko alueelle tärkeä painopiste ja rahoituksen saaminen mahdollistaa monenlaisten kehittämistoimenpiteiden toteutuksen, joilla voidaan jatkossa tukea nuorten yrittäjyyttä entistäkin paremmin.

Yritysneuvojen verkoston tiivistäminen on onnistunut hyvin ja toimintamallista on tullut paljon kiitosta edelleen. Säännölliset tapaamiset varmistavat ajankohtaisen tiedon saatavuuden. Tiedonvaihto toimii molempiin suuntiin.

Viestintä on kestoaihe, jos puhutaan siitä missä on parannettavaa. Viestinnässä on aina. Etenkin nyt, kun viestinnän kanavat ovat erittäin pirstaloituneet ja viestinnän tulva on valtava. Samaan aikaan resurssit toteuttaa viestintää ovat erittäin rajalliset ja osaaminen heikompaa, kun meillä ei ole enää omaa tiedottajaa. Viestinnän osalta tulee jatkuvasti miettiä missä kanavissa tavoitetaan eniten asiakaskuntaa eli potentiaalisia tuenhakijoita, joiden avulla paikallista strategiaa toteutetaan. Kun tiedossa on kanava, niin mitkä ovat ne viestit, joilla kuulija saadaan innostumaan ja ymmärtämään, että tieto koskee juuri häntä tai hänen taustaorganisaatiotaan. Tässä meillä on edelleen paljon työtä tehtävänä.

Parannettavaa on yhteydenpidossa kuntiin. Missä määrin kuntien virkamiesten ja luottamushenkilöiden tulee olla selvillä Leader-ryhmän toiminnasta ja rahoituksesta. Uusien ihmisten perehdyttäminen toimintaan, jota on tehty yritysneuvojen ja kunnanjohtajien osalta, mutta ketä muita avainhenkilöitä tulisi perehdyttää. Miten varmistetaan riittävän ja oikeanlaisen tiedon saatavuus ja saavutettavuus.

Yhdistys ja sen resurssit

Mansikan jäsenmäärä on melko vakiintunut, muutamia jäseniä eroaa ja muutamia liittyy vuoden mittaan. Mansikan jäsenhankintaan ei ole juurikaan panostettu viime vuosina. Leader-ryhmässä tulee olla toimivana yhdistyksenä riittävä jäsenmäärä, mutta jäsenmäärä ei kerro mitään yhdistyksen toiminnasta tai laadusta muuten.

Mansikan hallitus on erittäin aktiivinen ja keskusteleva. Osallistuminen kokouksiin on korkealla tasolla, keskimäärin 110 % eli kokouksissa on usein paikalla myös varajäseniä, vaikka varsinainen jäsen olisi päätösvaltaisena paikalla. Osallistumisaktiivisuus on noussut aiemmasta, koska kokouksissa on aina etäosallistumismahdollisuus. Alueella välimatkat ovat pitkiä, joten liveosallistuminen saattaa edellyttää jopa 2–3 h matkustusaikaa per kokous. Hallituksen kokoukset kestivät yhteensä 12,5 h. Hyvällä valmistelulla ja hallituksen jäsenten omalla ajallaan toteutetulla huolellisella aineistoon perehtymisellä on saatu hallituksen kokousten kesto pysymään noin 2 h tasolla, joka on vielä kohtuullinen kesto kokoukselle.

Mansikan hallitukseen valittiin vuosikokouksessa 2024 erovuoroisten 4 jäsenen tilalle 3 kokonaan uutta jäsentä (eivät ole aikaisemmin olleet hallituksessa). Mansikan hallituksessa ei ole varsinaista nuorisojäsentä, mutta Mansikalla on toimiva Nuorisio Leader -vaikuttajaryhmä, joka antaa oman lausuntonsa hallitukselle nuoria koskevista hankkeista. Mansikan hallituksen ikäjakauma on 34–73 v. ja keski-ikä on 52 vuotta.

Vuonna 2024 Mansikassa työskenteli 6 eri henkilöä, joista 2 päätoimisesti Leader-rahoituksen hallinnossa ja 4 hankkeissa.

Mansikan taloustilanne on vakaa. Kiinteiden kustannusten osalta on tehty muutoksia joitakin vuosia sitten, jotka ovat vaikuttaneet positiivisesti talouskehitykseen. Etäkokousten yleistyminen on paitsi tehostanut työajan käyttöä ja työhyvinvointia, myös vaikuttanut positiivisesti matkakulujen määrään.

Mansikassa ei ole tehty sääntömuutoksia vuonna 2024.

Toimintaympäristö ja tulevaisuus

Eryteisesti puhelin- ja verkkoyhteyksien heikkeneminen on puhuttanut asukkaiden, toimijoiden ja yritysten kanssa käydyissä keskusteluissa. Vaikka valtakunnallisen tiedon mukaan 3G -verkon purkamisella ei pitänyt olla vaikutuksia puhelinyhteyksiin, on käytännössä kuitenkin koettu merkittävää heikkenemistä juuri verkon purkamisen aikoihin. Yhteydenottoja on tullut maaseudulla toimivilta yrityksiltä, jotka eivät enää pysty hoitamaan liiketoimintaansa katkeilevien tai puuttuvien puhelinyhteyksien takia. Toimivaa nettiyhteyttä voi joutua metsästäämään kilometrien päästä. Samaan aikaan maaseudun laajakaista-rahoitus ei vedä ja nyt jos koskaan yhteyksille olisi huutava tarve. Tämä on teema, johon mietitään ratkaisuja yhdessä Leader-ryhmien, ELY-keskuksen ja sidosryhmien kesken.

Yhdistystoiminnan haasteita ovat mm. talkoolaisten ja aktiivisten toimijoiden mukaan saaminen toimintaan sekä yhteistyön puute. Nähtävillä on myös pienten kuntien resurssipuute, joka on taas aktivoiut asukkaita tarttumaan haasteisiin uusilla ideoilla. Kaupungeissa on vielä nähtävillä enemmän asennetta ”kaupungin kuuluu hoitaa” ja asukasaktiivisuus ei ole suhteessa samalla tasolla. Yhdistystoiminta ei kiinnosta nuoria ja monissa yhdistyksissä on vaikeuksia saada uusia luottamushenkilöitä toimintaan. Kuitenkin samaan aikaan nuoria kiinnostaa edelleen oman elinympäristönsä kehittäminen. Yhdistyksiä lakkautetaan enemmän kuin niitä perustetaan. Yhdistystoiminta on maaseudulla kuitenkin erittäin tärkeä vapaa-ajan palveluiden tuottaja, joten uudistumista yhdistyskentällä tarvittaisiin kipeästi.

Tätä vuosiraporttia kirjoittaessa pk-yritysbarometriä ei ole vielä julkaistu 2024 vuoden osalta. Vuoden 2023 luvut olivat varsin ikäviä maakunnan osalta kautta barometrin ja esimerkiksi konkurssien määrässä, työttömien ja lomautettujen osalta sekä yleisen suhdannenäkymän osalta. Käytännön tuntuma on, että tilanne ei ole merkittävästi parantunut. Konkurssi uutiset valtaavat mediassa palstatilaa, lukuisissa tukikyselyissä paistaa rakennusalan ja sen liitännäiselinkeinojen heikko kysyntä sekä lomautukset ja työttömyys. Elinkeinoyhtiöiden yritysneuvonnassa on kertoman mukaan poikkeuksellisen korostunut edelleen yritysten selviämisen neuvonta. Yritysten rahoituksen saanti on edelleen vaikeaa ja pankkien usko maaseudun yrittäjyyteen erittäin matalalla.

Vuonna 2024 tavoitteena on kehittää aluetta tehokkaasti ja paikallisen kehittämisstrategian mukaisesti. Painotetaan toiminnassa aktivointia. Toimijoita kannustetaan rohkeasti ideoimaan ja viemään ideoita eteenpäin. Tarvitaan uusia ideoita ja uudenlaisia ratkaisuja, jotta maaseutu saadaan pidettyä elinvoimaisena.

Yrittäjien osalta kokeillaan uudenlaisia lähestymistapoja yhteistyössä yritysneuvojien kanssa. Tavoitteena on saada aktivoitua niitä yrittäjiä, joilla on kehittämispotentiaalia, mutta jotka osallistuvat heikommin esimerkiksi rahoitusinfotilaisuuksiin.

Samoja tavoitteita on yhdistysten kanssa, alueella on paljon myös aktiivisia yhdistyksiä, jotka tarvitsevat kannustusta ideoidensa toteutukseen. Neuvonnassa painotetaan hankkeiden aloittamista aikataulussa sekä toteutusta ja maksatusten hakemista ajallaan. Tulosten lisäksi kerätään myös vaikuttavuustietoa, mikä merkitys hankkeen tuloksilla on toimintaan. Jatketaan tiivistä yhteistyötä ja vuoropuhelua sidosryhmien ja yhteistyökumppaneiden kanssa.